

Kuikenonderzoek in het Jaar van de Kievit

Terwijl veel vrijwilligers tijdens dit schrijven druk zijn met het verzamelen van de laatste gegevens aan de Huiszwaluw, soort van het jaar 2018, kunnen we intussen nieuwe resultaten laten zien van onderzoek aan de Kievit, soort van het jaar 2016. Afgelopen twee jaar hebben ca 150 vrijwilligers bijgedragen aan het ringen en volgen van kievitkuikens, om de effectiviteit van maatregelen voor deze soort vast te stellen.

Jaar van de Kievit

Sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw zijn de aantallen Kieviten in Nederland gekelderd met bijna 60%. Daarom werd 2016 door Vogelbescherming en Sovon tot Jaar van de Kievit uitgeroepen.

Naar de achteruitgang van weidevogels als Kievit en Grutto is veel onderzoek gedaan. Ze blijken veel te weinig jongen groot te brengen om de populaties in stand te houden. Cruciaal daarbij is de overleving van kuikens. Daarom onderzochten Sovon en het Vogeltrekstation in 2016 en 2017 of de kuikenoverleving verbeterd door het aanleggen van braakstroken op maïsland en het creëren van vochtig, kruidenrijk grasland. We vergeleken de kuikenoverleving in negen gebieden met deze maatregelen met vijf controlegebieden zonder maatregelen (figuur 1).

Veldwerk en analyses

De overleving is bepaald door individuele kuikens te volgen. Hiervoor hebben vrijwillige ringers kievitkuikens gevangen, gemeten en van een unieke codevlag voorzien. Deze codevlag maakte de kuikens herkenbaar en was op afstand af te lezen. Om het vangen en ringen van kuikens makkelijker te maken leverden weidevogelbeschermers informatie aan de ringers over de verwachte uitkomstdatum van een legsel. Vrijwilligers en veldmedewerkers van Sovon probeer-

den de kuikens met codevlaggen terug te vinden in het veld, om te zien of ze nog in leven waren en ze eventueel opnieuw op te meten om de groei en conditie te volgen. Waarnemingen werden (vaak via de BirdRing app, zie kader) centraal opgeslagen in submit.cr-birding.org en uiteindelijk gecombineerd met de metalen ringgegevens ingevoerd op griel.nl.

De reeks waarnemingen en terugvangsten van de gevlagde kuikens werd vervolgens gemodelleerd als functie van de waarnemkans én de overleving, zodat de overleving gecorrigeerd werd voor het missen van kuikens. Hierbij keken we naar overlevingsverschillen tussen gebieden met gras of maïs, en met of zonder maatregelen, rekening houdend met de leeftijd van kuikens (die hebben een lagere overleving tot een week oud) en verschillen tussen beide jaren.

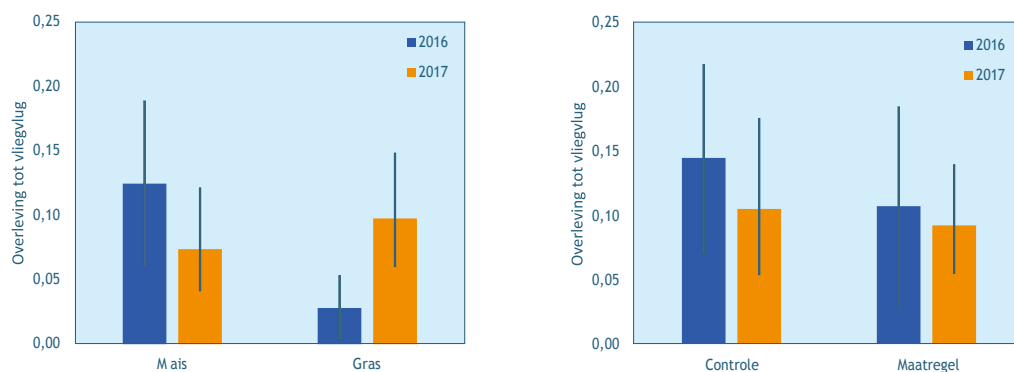
Resultaten conditie en overleving

Kuikens in graslandgebieden met maatregelen waren zwaarder en hadden een betere conditie dan die in controlegebieden. Op maïsland was er vrijwel geen verschil. De betere conditie in vochtige, kruidenrijke graslandgebieden lijkt zich echter niet te vertalen in een betere overleving.

Ondanks de grote steekproef (913 kuikens) bleek het moeilijk om verschillen in overleving nauwkeurig vast te stellen.

Figuur 1. Onderzoeksgebieden in 2016 en 2017. Gebieden tussen haken zijn niet meegenomen in de analyses van kuikenoverleving, omdat er geen of onvoldoende kuikens konden worden geringd dan wel gevolgd.

Figuur 2. Overleving tot vliegvlug stadium op maïs en gras (links) en in controle- en maatregelgebieden (rechts). Verticale lijnen geven het 95% betrouwbaarheidsinterval weer rondom de schattingen. Maatregelen op grasland bestonden uit vochtig, kruidenrijk grasland en op maïsland uit later inzaaien van maïs en aanleg van een of meer braakstroken. De controlegebieden bestonden uit regulier gras- en maïsland.

Vliegvlugge jonge Kievit T6 op 5 juni 2017 op de onderzoekslocatie Lingewaard, Huissen.
Foto: Albert de Jong

Ironisch genoeg is de erg lage overleving hier debet aan, waardoor maar een zeer beperkt aantal kuikens langere tijd kon worden gevolgd.

Bovendien was de kans om de kuikens waar te nemen klein, vooral in het eerste jaar. Ze vielen weinig op in de vegetatie en als ze te zien waren, was het erg lastig om de code af te lezen. De overleving verschilde wel tussen gebieden met en zonder maatregelen, maar dit gold ook voor de waarneemkans, die lager bleek in maatregelgebieden. Dit had uiteraard gevolgen voor de data, analyse en interpretatie van de resultaten.

De overleving was in 2016 hoger in maïs dan op gras, maar in 2017 was er vrijwel geen verschil. De overleving tot het vliegvlug worden was in 2016 ruim 12% op maïsland en slechts 3% op grasland, in 2017 bedroeg dit respectievelijk ruim 7% en 10% (figuur 2a).

In beide jaren was de overleving iets hoger in de controlegebieden dan in de gebieden met maatregelen. De overleving tot vliegvlug stadium bedroeg in 2016 ruim 14% in controlegebieden en ruim 10% in maatregelgebieden, in 2017 was dit respectievelijk 10% en 9% (figuur 2b).

Maatregelen onvoldoende effectief

Het gemiddelde uitkomstsucces van kievit-legsels in gebieden met nestbescherming is 64% en het aantal eieren dat uitkomt bij een succesvol legsel is 3,5. Op basis

van de gevonden kuikenoverleving komt het aantal vliegvlugge jongen per paar in 2016 in controlegebieden uit op 0,31 en in maatregelgebieden op 0,22. In 2017 is dat respectievelijk 0,22 en 0,20 jong per paar. Om de populatie stabiel te houden, moet er gemiddeld één jong per paar per jaar vliegvlug worden. De kuikenoverleving is dus duidelijk onvoldoende, ongeacht of er wel of geen maatregelen zijn toegepast.

Blijkbaar hebben de kuikens meer nodig dan de maatregelen die we hebben getest. Op maïs kan gedacht worden aan een hogere dichtheid aan braakranden, of, beter nog, braakpercelen die gedurende het hele kuikenseizoen aantrekkelijk blijven voor kuikens. De vegetatie moet dus niet te hoog worden. Op grasland kan veel worden gewonnen door de kruidenrijkdom te verbeteren. Uit onderzoek van studenten bleek namelijk dat veel graslanden met agrarisch natuurbeheer die als kruidenrijk werden aangemerkt, in werkelijkheid nog steeds relatief kruidenarm zijn en al snel een hoge vegetatie krijgen. Een situatie die meer geschikt is voor Grutto's dan voor Kieviten. De vegetatie kan voor Kieviten worden geoptimaliseerd door een hoog grondwaterpeil/plasdras in combinatie met minder bemesting en/of voorbeweiding.

Dankwoord

Het Jaar van de Kievit, en ons onderzoek, is alleen mogelijk dankzij de inzet van vele vrijwilligers en terreineigenaren. Financiële ondersteuning werd verleend door Vogelbescherming Nederland, Ministerie van LNV, het OBN, de provincies Groningen en Drenthe, het Bettie Wiegmanfonds en het Jaap van Duinfonds. Het volledige rapport van het Jaar van de Kievit is te downloaden via sovon.nl/nl/publicaties/jaar-van-de-kievit

● Maja Roodbergen, Wolf Teunissen & Henk van der Jeugd

Bij het ringen worden kievitkuikens ook gemeten en gewogen om de groei en conditie te bepalen.

Foto: Wessel Slob

App BirdRing

Vogelaar en verwoed aflezer Mario Huizinga ontwikkelde BirdRing (Android) om waarnemingen van vogels met kleurringen eenvoudig vast te leggen. De app is gratis te downloaden in de Play Store. BirdRing helpt je met de locatie, datum, tijd en het bepalen van de juiste ringcode en voorkomt veelgemaakte fouten, zoals letters of kleuren die niet worden gebruikt. Je kunt waarnemingen uploaden naar aangesloten websites, zoals submit.cr-birding.org en geese.org en je kunt waarnemingen e-mailen naar jezelf in Excel-formaat. BirdRing laat je ook direct de 'life history' zien van vogels die zijn geüpload naar aangesloten websites. Zie voor meer informatie: birdring.nl.

